

Szijj Ferenc

NÖVÉNYSZÖVEG

Betétpróza (1)

Csak az az egy kérés lenne, vagy nem is kérés, hanem szinte utolsó kívánság, mint a pacalpörkölt a siralomházban, de lehet az babgulyás is, csak nem mindegy, melyik frekvenciált kisvendéglőből hozzátják szírenázó rabszállítóval, tehát nekem az lenne, bár még talán nem tartok ott, hogy hozzám ne beszéljenek, mint ahogy mondják úton-útfélen, és minden női magazin vagy pártpolitikai havilap kerétszeti rovatában minden évben legalább egyszer megírják, hogy igenis kell hozzánk beszélni, lehetőleg mindennap, sőt, hogy a zene is milyen jót tesz nekünk, és akkor itt persze mindenkinek Mozart ugrik be elsőként és egyedül, mint a terhes nőknél, akiknek ma már a nagy érdeklődésre való tekintettel a kongresszusi vagy kulturális vagy kultúrkongresszusi központban rendeznek emelt díjas koncertet, ahol azonban a jegy árában az illatosított kendő és a szülésorvosi ügyelet is benne foglaltatik, műsoron pedig Mozarttól bármi, és a kismamák abban a szilárd meggyőződésben ülik végig, hogy születendő gyermekük lelkileg teljesen kiegyensúlyozottan, nevetve, boldogan jön világra a kellő időben, sírni, toporzékolni sohasem fog, az éjszakát békésen átalussza, és később a bölcsődében sem fog megharapni senkit, mert Mozart.

Hozzám ne beszéljenek, én se szólok senkihez. Ez se az, hanem én csak a fényt akarom leírni, mint egy eleven automata, aki nem tartozik senkinek semmivel, csak a pénzt kell elnyelnie, és felőle üthetik, rugdoshatják, tehetnek bejelentést zöld számon vagy akármilyen színnűn, az őt nem érdekli, ő csak írja le folyamatosan, percről percre, napról napra a fényt, mert másnak nincs értelme. Végző soron ugyan a fény leírásának sincs, de valahogy mégiscsak meg kell szólalnunk ebben a világban, az nem lehet, hogy mindig csak másokat próbálunk lebeszélni valami végzetes tetről, illetve rábeszélni, vagy elhallgatni mások elől az igazságot, mindig csak mások, mások. A többi növény.

Azokat csak gyűlölni lehet. Állatnál vagy embernél más a helyzet, mert ők, ha nem tetszik nekik valaki, belegázol az érdekszférájukba, elszívja előlük a levegőt, eleszi a zsákmányt, akkor fogják magukat, és

odébbállnak. Főúr, fizetek, és hogyan, természetesen külön, csekkel vagy bankkártyával, bőséges borraival, köszönöm, köszönöm, és egy alig észrevehető biccentéssel távozom, és oda neked két gigász egysülése, monopolhelyzet a piacon, hanem ehelyett az elkeseredett harc, diszkontárak, olcsóság, és mindenki jól jár. A növény viszont nem mehet el, túrnie kell, hogy a másik ott lihegjen a nyakán, fújtasson, ráleheljen, hogy szinte megfojtsa őt, vagy egyáltalán, hogy csak úgy ott legyen az a másik, egy másik ugyanolyan vagy teljesen másfajta, és nehéz eldönteni, hogy melyik a rosszabb, az-e, amelyik ugyanarra a tápanyagra, fényre és oxigénre aspirál, vagy amelyik kiszámíthatatlanul viselkedik, és nem tudni, mitől nő, mitől nem, még védekezni se lehet. A többi növényt mind le kellene kaszálni, ki kellene vágni, valahogy áldozatul kellene vetni az emberi mohóságnak, hiszen ma már matracot is miből nem csinálnak, kókuszából is, bambuszából is, szénából, szalmából, minden elképzelhető növényből, és aki ma már lószőrmatracon alszik, mert rámaradt a nagymamájától, és kegyeletből nem akarja kidobni, azt leköpik a lépcsőházban, leöntik savval az utcán, kiközösítik az osztályból, és akkor ha még azt is figyelembe vesszük, hogy mostanában sorra derítik ki a növényekről, hogy mindegyik allergiát okoz, még az olyan is, amelyikről soha nem gondolták volna, de egyszer csak megjelenik a hír valamelyik női magazinban vagy egy legendás múltra visszatekintő politikai és kulturális vagy kultúrpolitikai folyóirat zöldrovatában, hogy akár halálos is lehet, mint például a mogyoró vagy a szotyola, de persze ezt a reklámok megpróbálják előlünk eltitkolni, és csak úgy lehet felhívni a veszélyre az emberek figyelmét, ha az elszántabbak odaláncolják magukat egy mogyoróbokorhoz vagy egy napraforgóhoz, hogy kijöjjen a híradó, akkor tényleg mindennél időszerűbb a javaslatom a kaszálásról és kivágásról vagy gyomirtóval való permetezésről, de lehetőleg két komponensű, „a” veszélyességi osztályba tartozóval, hogy írmagja se maradjon a többi növénynek az én biológiai szomszédságomban, aminek a nagyságát tudományosan is meg lehet alapítani, mégpedig a hibaszázalék ráhagyásával, plusz-mínusz öt méter, de inkább plusz.

Hanem előbb a feliratkozás, azt még gyorsan el kell intézennem, nehogy lemaradjak valamiről. Meg lett mondva, hogy fel kell iratkozni, vagy nem is megmondva, hanem állítólag mondták valakik valakiknek, és így jutott el hozzám, holott én kikötöttem, hogy hozzám ne szóljanak, és zenével se próbálkozzanak, vagy zenébe rejtett üzenet-

tel, hogy muszáj megcsinálni valamit, mert én csak itt állok, és nem hallgatok meg senkit, vegyék úgy, hogy az én fülem viasszal be van dugva vagy ólom van bele öntve, és a biztonság kedvéért odakötöttem magam az árbochoz is arra az esetre, ha kiesik a fülemből a viasz, illetve az ólom, mert én nem vagyok kíváncsi senkire és semmire, főleg velem kapcsolatban nem, hogy nekem valaki valamit mondjon, nevet vagy összeget vagy képet, keretet, ki mikor mit csinált, bármilyen különöset vagy egyenesen szenzációsat, én azon már mind túl vagyok, én most már csak állni akarok itt, és leírni a fényt, de abból is csak ami rám esik, másé nem érdekel, és az enyémet is a legszívesebben szavak nélkül írnám le, ha lehetne, például mutogatással, zászlólengetéssel, beintéssel, de nem lehet. Hanem még ezt az utolsót, ami eljutott hozzám, a feliratkozást még mindenképpen el kell intézni, mert közben azért élni is kell, nem lehet úgy csinálni, hogy mindjárt a leírás elején végem van, elhervadok, kiszáradok, hiszen felelősség is van a világon, ha már egyszer vállaltam a sorsom, akkor azért a felelősséget is vállalnom kell, mármint a vállalásért, és a feliratkozásról ugyan pontosan nem tudom, mihez lehet jó, mint ahogy senki sem tudja, némelyek sorsolásról beszélnek, mások egy Habsburg főhercegről, akit egyszer csak megszállt a lélek, és azóta a kiváltáson töri a fejét, megint mások pedig egy látogatóról beszélnek, aki messzi földrésről érkezik, és talán hoz magával valamit, de biztosan nem azt, amit mindenki vár, és már mindenkinél helye is volna, de valamire minden bizonnyal használható lesz, hacsak nem épp a veszembe rohanok vele, amire már szintén volt példa a történelem folyamán. Azt sem tudom, egyáltalán ki iratkozhat fel, mert arról is mondanak mindenfélét, hogy akiknél piros golyó volt vagy van vagy lesz, vagy korán árvaságra jutottak, illetve bizonyos követelményeknek megfelelnek, de például úrméretéről ott se lehet tudni semmi biztosat, vagy hogy nem mégis inkább valaminek a súlya alapján-e, továbbá a feliratkozás helye is bizonytalan, mert előzetesen a város két ellentétes pontja is felmerült, tehát az a kérdés, hogyan lehet minimum megkettőződni, hogy az egyik helyen is ott legyek elsőként, mindenki mást kíméletlenül letiporva, és ugyanakkor a másik helyen is már majdhogynem előző este ott aludjak hálózsákban, termoszsal, kelesztretjévennyel, hogy ha reggel korán kinyitják a kaput, mármint ha van egyáltalán kapu, nem pedig egy díszegyenruhás hajóskapitány járja végig a várakozókat, és veszi el tőlük elismervény ellenében a le-tépett cédulákat a sorszámmal, ami után újabb intézkedésig szépen

haza lehet menni, de hogy ott is én lehessen az első, ne előzzenek meg ott se a többiek. Az pedig, hogy mikor lesz aktuális ez az egész ügy, nyilván idejében ki fog derülni, bizonyos jelekből előre ki fogom találni, hiszen ez az egy, amit egész életünkben megtanultunk, hogy bajjós eseményeket és katasztrófákat előre kitaláljunk bizonyos jelekből, amik más számára semmit sem jelentenek, de mi a növényi lét perifériáján egyből tudunk belőlük következtetni a legmesszebbmenőkig, például gyenge szellőből közeledő tornádóra, sáskából sáskajárásra, elhallgatásból és tagadásból feliratkozásra vagy mindig másra, hiszen nekünk minden eshetőségre fel kell készülnünk ebben az állandó változásban, ami valamikor évmilliókkal ezelőtt vette kezdetét a filodendronokban vagy a fikuszokban, és akkor még esetleg csak egyetlen molekula vesztett el egy vegyértéket, még hozzá semlegeset, aminek senki nem tulajdonított különösebb jelentőséget, de lám, ez a kis változás az idők folyamán alapjaiban forgatta fel a flórát és a faunát, hogy rajtuk keresztül később az emberekre is kihasson, örök nyughatatlansággal verve meg őket, amelynek túllícitálhatatlan végpontjaként most már nem elégszenek meg téglagyári kémények felrobbantásával, utcakövek felszedésével és járdaszigetek kialakításával, rekedtségre hivatkozva operaelőadások lemondásával és minden előzetes bejelentés nélkül tévéképernyők elsötétítésével, hanem egész utca névét is megváltoztatják. Tehát nem az, hogy páros oldal vagy páratlan oldal, mert odáig rendben lenne, leváltanak valakit egészségügyi okokból, orvosai tanácsára, miszerint gyűjtő hangú, lázító beszédet papír nélkül ebben az állapotában már úgyse tudna elmondani, vagy súlyosabb esetben eltiltják mindenféle hivataltól, meg másokat is, majd pedig erre hivatkozva rögtön a címet és a zászlót is lecserélik, az egész politikai irányvonalat, az adórendszert, újra felesleltik a törvényszéki tolmácsokat, és három év haladékkal új vizsgára kötelezik az úszómestereket, akkor nyilvánvaló, hogy a gombamód szaporodó hazafias, hagyományőrző és szekértoló egyletek sem hagyják annyiban, hanem egymással versengve igyekeznek előtérbe tolni saját ellenállóikat és virágneveiket, és a visszafordíthatatlanság, sőt a több mint változás próbakövének tekintik, hogy koszorúzhatnak-e végre minden utcasarkon, illetve rendezhetnek-e a saját szakállukra, de állami pénzből össznépi feliratkozást.

De nem baj, legalább ott se kell beszélni, csak ott lenni, és legfeljebb a nevet bediktálni, magyart, latint, ahogy illik, nem ám valami álnevet vagy fedőnevet, és hogy konkrétan mit szeretnék megtudni,

hogy tehát az illető államellenes szervezkedésben, társadalmi rend megdöntésében a közeljövőben részt kíván-e venni, vagy a távolabbi-ban, nekünk az is jól jönne, vagy valutázni óhajt-e, mert ez árulás, és az árulás megvetendő, még akkor is, ha el kell ismerni, hogy adott korban, lehet az átkos vagy nem átkos, vannak bizonyos jogszabályok, amiknek a hatályosságát józan ésszel és a fenyegetés súlya alatt nem lehet kétségbe vonni, márpedig ha egyszer elfogadtuk valamilyen a hatályosságot, akkor az utána már jogilag és erkölcsileg mindenre kiterjed, tehát az árulás, vagy nevezzük együttműködésnek, adott esetben pusztán a következetes végiggondolása egy olyan alaphelyzetnek, amiből tömegesen kilépni nincs módunkban, de a súlyát mindig másra szeretnénk áthárítani, szinte kényszerítjük közös erővel a másikat, hogy vállaljon magára valamit, de úgy, hogy mi lehetőleg ne tudjunk róla, bármennyire is feltűnő sok esetben, hogy az illető milyen járatos az árfolyamokban, a kamatos kamatokban és a politikai viccekben.

Nem beszélek, nem mondok egy árva mondatot se, nem szólok egy szót se, még csak a fejemmel se intek, hogy nem, se nem bólintok, hogy elismerem, mert mit ismernék el, ha meg se hallgatok semmit, nem olvasok el semmit, cédulát nem veszek a kezembe, se írással, se fekete pöttyel, nem nézek sehová, igyekszem magam előtt se látni semmit, nem képzelni semmit, nem gondolni semmit, nem emlékezni semmire. Nekem egy dolgom van, hogy leírjam a fényt, lediktáljam magamnak, mintha a testemre lenne erősítve a diktafon, vagy inkább beépítve a fejembe, és úgy venné folyamatosan a szöveget, a fény szövegét, és engem akár ki is lehetne iktatni ebből az egészből, mert én úgyis csak eltorzítom, én csak egy bizonytalansági reláció vagyok, egy összeférhetetlen, egy egzisztenciálisan érdekelt vagyok, kézkezet mos, szegyet szeggel.

A sötétséggel fogom kezdeni, mert az a fény egyik alapesete, a kiinduló- és végpont, a teljes sötétség, zéró tolerancia, amikor nemcsak minden szóródó fény, hanem a tárgyak belső, lassú izzása is kialszik, ami már előtte is csak az intergalaktikus gravitációs viharok hatására bocsátott ki magából egy-egy felfénylő részecskét, elsősorban az élek, szélek és a játszótéri padok támlái mentén, de a teljes sötétségben ez sincs, akkor nem kell leírni semmit, csak húzom majd az egyenes vonalat, mint egy földrengési mérőműszer földtörténeti pangás idején, ráadásul pünkösöd vasárnapján, amikor a raktári dolgozók sem akarják megtréfálni egymást a lőszerraktárakban, de előbb a feliratkozás,

ezt most már nem hagyhatom ki, mint a korábbiakat, amikről mind csak utólag, elkapott félmondatokból értesültem, és hogy miről maradtam le, mert az egyik már kormányfőtanácsos, a másiknak focicsapata van a hozzá tartozó stadionnal együtt, de nekem ez egyben a leiratkozásom is lesz, a végleges, megmásíthatatlan, mint II. József a halálos ágyon. Megmondom nekik, hogy köszönöm szépen, de engem ezután ne keressenek, nekem ezután tértivevényes levelet ne küldjenek, se idézést, se sürgős behívót semmiféle termékbemutatóra, és legfőképpen ne szólítsanak meg sehol barátilag, mintha régóta nem láttuk volna egymást, és most csak azután érdeklődnének, hogyan szolgál az egészségem, mire lenne szükségem, amit ők kedvező esetben el tudnának intézni, mert számomra nincs kedvező eset, az csak mások számára van, másokhoz viszont nekem semmi közöm nincsen, hiszen nem vagyok én másokra ráutalva, nem vagyok én egy gomba vagy páfrány, aki csak másokkal teljes élet- és vagyonközösségben képes létezni és magvait szétszórni a világban, mint egy lánclevelet, aminek a megszakítása beláthatatlan következményekkel járhat, elgázolja a szerencsétlent egy terepjáró vagy montenbájk, szigorúan kézzel való lemásolása és továbbküldése tíz példányban ezzel szemben a főnyeremény megütését vonja maga után előbb vagy utóbb, mint ahogy azt már több valóságos példa is bizonyítja, de ha nekem másokhoz semmi közöm nincs, és nem is akarok tudni semmit másokról, akkor milyen alapon erőszakolják rájuk egy nagy halom papírpénzt egy diplomatatáskában, amitől rögtön felfordul az addigi, megszokott, nyugodt életük, és az első adandó alkalommal ámokfutást rendeznek egy fali kandeláberrel.

Vagy nekem az Arankához mi közöm van? Azon kívül, hogy felületes ismeretség, ha lehet egyáltalán ismeretségnek nevezni, hogy a nevét se tudom. Hogy betörték a lakásába vagy nem törtek be, és pusztán emiatt menjek fel vele, védjem meg, vessem rá magam arra a szerencsétlen áldozatra, miközben az Aranka szemmel láthatóan fél tőlem, gyűlöl engem, talán meg is vet, megvetéssel vegyes félelemmel gyűlöl engem, akkor az talán közöm nekem őhöz akármilyen értelemben, ha nekem többfelől is megdönthetetlen alibim van? Vagy csak besurrantak, mert nem is zárta be az ajtót, tehát mindenről ő tehet, akkor pedig én felesleges is voltam, egyszerűen rosszkor voltam rossz helyen, amikor rám borultak a dobozból a rég elhalt férjének a csontjai, és az, hogy én az óhatatlanul előadódó költségek fejében homályos ígéretet tettem bizonyos előzetes intézkedések megtételére az

újrateremtést illetően, de úgyszólván csak tájékozódásra, mint Mind-szenty hercegprímás, az engem annyira nem kötelez semmire, hogy akár a temetőbe se kellett volna elmennem, és ott nem kellett volna meghallgatnom senkit uzsonnázás közben, jól vagy rosszul öltöztet, a Drametár úr viselt dolgairól, tehát legfőképpen meghalt-e, nem-e, és ha nem, akkor él-e, ha él, akkor kicsoda, tud-e valaki tisztességes jutalékért a felkutatásában segíteni egy tekintélyes összegű svájci örökség miatt, ami engem hogyan is érdekelt volna, ha már jó ideje senki és semmi nem érdekel, se közel, se távol, se égen, se föld alatt.

(Beszélő, 2006/7–8.)

SZIJJ FERENC 1958-BAN SZÜLETETT SZOMBATHELYEN. VERSET ÉS PRÓZÁT IS ÍR. JÓZSEF ATTILA-DÍJAS.